

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ПРЯКЪ

Брой 17 • год. XCII • 13 септември 2012 г. • цена 0,40 лв.

www.stdbg.org

Доц. Стоян Райчевски

БЛИЗО 71% ОТ СТРАНДЖА Е ИЗПЕПЕЛЕНА ОТ ТУРЦИТЕ

На стр. 3

„МЛАДИ ТРАКИЙСКИ ЮНАЧЕТА“ РАЗВЯХА ЗНАМЕТО НА ТРАКИЯ

Млади тракийски юначета развиха в Пловдив на 6 септември знамената на тракийци по време на тържествата по случай 127 години от Съединението на България. Деветнадесетте деца с калпачета със зелено дъно и ленти на тракийското движение участваха и във възстановката на паметните събития, които превърнаха разделеното отечество в едно цяло.

На Съединението бяха посетени различни прояви в цялата страна, но Пловдив беше

естественият център на тържествата. Преоблечени в старовремски дрехи ентузиастични припомниха как в нощта срещу 6 септември частите, командвани от Данаил Николаев, установяват контрол над града и отстраняват правителството и генерал-губернатора Гаврил Кръстев.

В тържествата Тракийско дружество „Руси Славов“ бе представено от „тракийски юначета“ от Националното училище за музикално и танцово изкуство „Добрин Петков“, които биеха барабанчета, момчета и

момичета от СОУ „Яне Сандански“ и от Дома за деца лишени от родителска грижа „Олга Скобелева“. Стотици пловдивчани и гости на града присъстваха на площад „Централен“ пред Военния клуб, където десетина човека, облечени в автентични костюми припомниха как губернаторът на Източна Румелия Гаврил Кръстев предава властта на съединистите. Празникът не

мина без гърмежи, хвърляне на калпаци и традиционно българско хоро. По-късно многобройната тълпа се отправи към площад „Съединение“, където се проведе и тържествената заря-проверка, на която присъстваха президентът Росен Плевнелиев и председателят на Народното събрание Цецка Цачева.

Там нашите юначета поднесоха венци пред паметника на Захари Стоянов, както и пред паметника на Съединението. Освен членове на тракийското дружество „Руси Славов“ в тържествата взеха участие и групи от дружествата на селата Белащица и

Брани поле. Активно присъствие имаха също членове на Съюза на офицерите и сержантите от резерва, на Съюза на гимнастическите дружества „Тракийски юнак“ и клуб „Родолюбие“.

6-ти септември 1885 г. слага край на несправедливото разделение на България и тя най-после се обединява, разказва Божидар Атанасов ученик от 6-ти клас в с. Брани поле, който бе едно от децата със зелени калпачета. Затова аз се гордея, че съм българин и че това е част от историята на моята държава-признава той.

Маджарово и Аврен се готвят за празник

Всяка година в последната събота преди 4 октомври, община Маджарово и СТДБ организират Национално поклонение в памет на жертвите от 1913 година.

Тази година „Денят на тракийската памет“ ще се чества на 29 септември. Възпоменателното тържество ще започне от 11 ч. в Мемориалния комплекс със запалване на жертвения огън и заупокойна молитва. За поклонение и почит пред жертвите в безмилостното тракийско разорение се очаква да пристигнат тракийци от цялата страна. Ще бъдат поднесени венци и цветя пред Пантеона на загиналите тракийци, а след това и на паметниците на войводите Димитър Маджаров, Руси Славов и Капитан Петко Войвода. От 13 ч. на стадион „Миньор“ е предвидена концертна програма с участието на тракийски художествени състави, сред които хасковския ансамбъл „Китна Тракия“

На 21 и 22 септември в с. Аврен ще се проведе и Националният тракийски женски събор-поклонение. Празникът ще започне още в петък с концерт на „Виевската фолклорна група“.

В събота след панихидата в памет на жертвите от 1913 г. съборът ще продължи с фолклорен концерт, изнесен от самодейни състави. Празникът се организира от Общината в Крумовград, СТДБ, Тракийския женски съюз, кметството в Аврен и Регионалният съвет на тракийските дружества в обл. Кърджали.

В Перник още чакат помощите

Все още помощите и компенсациите на пострадали от земетресението на 22 май в Перник се бавят. Това твърди председателят на Пернишкото тракийско дружество Петър Янков. Нещата основно се бавят от Междуправителствена комисия по бедствия и аварии, твърди той. До сега са разгледани може би половината подадени от перничани молби за помощи, а те са над 9 000, може би и 10 000. Реално са изплатени само на около петстотин човека. Това е смешен процент, коментира Петър Янков. Въпреки, че правителството е командировало

в града министър на европейските въпроси Томислав Дончев, развитие все още няма. Самият Янков е предпочел сам да оправи падналата си мазилка, вместо да се надява на държавата. Според него единственото радостно нещо е, че на 17 септември децата ще могат да влязат в училищата и детските градини, защото общинската администрация ги е ремонтирала с приоритет. Според Петър Янков заслугите на това са преди всичко на кмета Росица Янкиева. Добре, че не чакаха Междуправителствена комисия, смята председателят на тракийското дру-

жество. Шумно афишираната помощ от държавата все още се бави и изобщо не е факт, смята той.

Тази седмица се очаква Българският Червен кръст да обяви национална благотворителна кампания в помощ на пострадали от земетресението в Перник. Тя ще се обедини с водената досега от община Перник дарителска кампания.

Парите ще се използват за сглобяеми къщи на най-тежко пострадали. Предвижда се да бъдат доставени до 20 къщи, които ще бъдат монтирани в дворовете на хората или на общински терен.

Имигранти, шап, Шенген...

вените поръчки, неефективна е борбата с корупцията по високите етажи, слаба е разкриваемостта на поръчките убийства, няма контрол на имуцеството на висши държавни служители и прочие, и прочие. И председателят на ЕК Жозе Мануел Барозу на откриването на метрото в София не премълча, че оставаме с реформите. И да не бяха ни напънали носа от Брюксел, всичко това си го знаем, за нас то е „прочетен вестник“. Всеки ден се сблъскваме с кражби и измами, с обир и насилия, с контрабанди и далавери, с полицейски и съдебни недомисли. Но най-обидното е, че в доклада се прокрадват съмнения в нашата почитеност и искреност, сякаш ни залеят кълмо: „нечестна България“. И тя, заклеимената ни рогуна, остава под надзор и следващият доклад ще бъде в края на 2013 г. Това ни отдалечава от Шенген. Терористичният акт на летището в Бургас също увеличи съмненията, че можем да гарантираме сигурност на външната граница на ЕС. Дори и сред висши кръгове в „приятелска“ Германия се заговори, че още не сме дозрели за Шенген.

Знае се, че Турция се превърна

• Тодор Коруюв

та екзалтация бяха съборени. Сега свободно преминават не само имигранти и контрабандисти, но и животни. Спомнете си грамата със странджанските скотовъдци, които трябваше да изтребват стоката си заради шап, пренесен от Турция. Министър Мирослав Найденов заяви във Великобритания, че България се превръща във фронтова линия на Европа в борбата с шапа, чийто основни щамове идват от Турция, Сирия и Иран. Но трябва да напомним, че правителството отмени решението си от април 2011 г. за изграждане на 181 км. защитна мрежа по границата. Дяков беше спрял финансирането ѝ. Та сега бъдещата Шенгенска граница е „разграден двор“. Докога!?

100 години от Балканската война

Как един швед видя България през 1912 г.

Аугуст Стакелберг бил шведски военен кореспондент, който посетил театъра на бойните действия по време на Балканската война. Предлагаме ви части от неговия дневник

След 14 часово пътуване с влака Стакелберг се събудил в 4,30 сутринта и час и половина по-късно пристигнал в гр. София. Малко бил изненадан от големите студове и снега, толкова на юг в Европа. Контрастът между Белград и София бил поразителен: „По пътя до хотела впечатленията ми бяха много позитивни. Бях пристигнал в добре организиран голям град. Улиците се почистваха всеки ден, докато в Белград-много рядко. Настаних се в чудесна топла стая в хотел „Сплендид“.

На 5 ноември Аугуст Стакелберг чува много шум по улицата. Хора викали и пеели. Това била дълга колона от „селяни облечени в овчи кожуси или в дрехи каквито са могли да намерят, но всички с букети цветя в ръце“. Това били доброволци от Македония. Той забелязал големия недостиг на военни униформи, много от войниците били облечени в цивилни дрехи и въоръжени с нови пушки Манлихер. Казали му, че поради нуждата новобранците се изпращат на фронта след само триседмично обучение, което и българските военни смятали за крайно недостатъчно.

В 5 часа на следващата сутрин Стакелберг се събудил в бяла София. Всичко било побеляло от сняг. Успял да се снабди с билет за влака до Харманли, разположен на 60 км от Адрианопол (Одрин).

Очевидно във влака Стакелберг направил няколко много важни запознанства. Едното било с млад български студент, който следвал в Дармишадт в Германия и познавал няколко шведи. Този студент се съгласил да работи за Стакелберг като преводач. Колкото повече влакът се придвижвал на юг започнали да задминават големи колонии от маршируващи войници, а по гарите служители на Червен кръст се грижели за болни и ранени войници. Казали на Стакелберг, че българските войници се хранят само с хляб и спят направо на снега. Бавно времето се подобрявало: „Достигнахме до великолепната долина на гр. Филипопол (Пловдив), снегът се стопи и изглежда стана малко по-топло. На-

ближихме град Стара Загора. Градът е опожаряван няколко пъти. Аз имах билет за Харманли, но ми казаха, че първо трябва да информирам военните власти в този град, които да ми издадат разрешение за да продължа напред“.

Не било лесно да се открие свободна хотелска стая по това време и след дълго търсене намерил една леденостудена стая „с две съмнителни легла“. Аугуст Стакелберг успял да подремне сравнително добре, независимо, че му се наложило да спи облечен с дъждобрана и панталоните си.

На следващата сутрин, преди да отиде в града, платил за евтина, но хубава закуска (супа от волски опашки, пуйка с кисело зеле, турска торта с лешници и хубаво вино). В кафенето се запознал с отец Салватор Ашиков, монах-капуцин, служещ в Червения кръст. Стакелберг оценил свещеника като достоверен източник на информация. Свещеникът му доверил, че българите не искат да превземат Одрин твърде бързо, защото се страхували, че след това великите сили ще се намесят и ще прекратят военните действия. Българите искали да достигнат Константинопол преди края на войната.

Привечер срещнал и кореспонденти на други вестници от Бохемия, Холандия, Франция и Русия. На следващия ден всички се събрали на железопътната гара, където освен останалите пътници били и екипите на британска и германска линейки. Те пътували за Ямбол и Лозенград. Гарата била претъпкана от редовни войници и запасници в селски шаячни дрехи, но Стакелберг определя атмосферата като добра: „Не може да си представите как се държат тези хора, изпратени на война! Независимо от жертвите, дадени за блестящите победи, които костваха живота на най-малко 30 000 човека, никой не се оплаква!“

Влакът потеглил за Нова Загора и по време на пътуването няколко български офицери уверявали Стакелберг, че България иска цялата територия от Солун до Босфора, „всички те настояваха да се превземат Константинопол“.

Българските военни му дали кон

■ Стакелберг гледа през бинокъл вражеските позиции

за езда и го поканили да направи инспекция на българската пехотна част. Той посетил казармите обзаведени с легла и нарове и кухнята, която приготвяла всеки ден 3600 порции, включително супа, месо, хляб и чай. По време на инспекцията неочаквано се озовал на седлото на коня, а пред него марширували в параден строй пехотинците.

Неговият влак потеглил чак на 12 ноември в седем часа сутринта. В седем и половина пресекли турската граница и влакът следвал линията покрай брега на река Марица в посока към Мустафа паша (Свиленград). Огромен брой волски каруци, заедно с каруцарите, били събрани на групи. По 5000 каруци обслужвали всеки 100 000 човека и мобилизираните селяни чакали спокойно без проблеми с дисциплината: „В тази война омразата към турците върши повече работа, отколкото дисциплинарния устав и наказанията“.

Скоро влакът пристигнал в Мустафа паша, „само един поглед към гарата и околността е нужен, за да разбере човек, че се намира близо до фронта“. Според Стакелберг разстоянието било около 30 километра. „Големи количества амуниции, храна и фураж, поледи болници, па-

латки на войнишки лагери. Самият град е разположен на четири километра от гарата. В склад под открито небе имаше много снаряди за 12 сантиметрова гаубица.“

През последните два километра до Мустафа паша преминали най-малко по 17 моста, защото река Марица прави много завои по пътя си. Така стигнали до завезтия от турците град. Когато се разхождал по улиците на Мустафа паша, можел да види ясно знаците от събитията от предишните дни. „Веднага се виждаше, че градът е превзет с атака. Дълги редици от заключени къщи, ограбени турски магазини (за защита на живота и имуществото си християните рисували с вар бели кръстове по вратите на къщите си). Не може да се видят никакви жени по улиците. Малцина мъже от местните граждани излизат по улиците, претъпкани от български и сръбски войници и запасници, километрични колонии от волски каруци и стада от овци и кози.“

Мустафа паша е домакин на Главната квартира на Висшия щаб на Абснадната армия при Одрин.

На Стакелберг разбрали да посети авиационната база и авиаторското летище в полето край река Марица на два километра от Мустафа паша. Там с него разговарял лейтенант Стефан Петров, за когото твърдели, че е най-добрият пилот в Българската армия. Пилотът осъществил няколко успешни разузнавателни полета над укрепленията на Одрин на височина от 1300 метра. В авиобазата имало трима български и петима чуждестранни авиатори, а в импровизираните хангари около 20 самолета, половината от които Стакелберг описва като „трудно използвани“. Главната причина за това им състояние вероятно били неочакваните чести и много „твърди“ приземявания, на които били подложени машините. Голям проблем било намирането на точна информация за

■ Волски каруци карат прехраната на войската

положението на фронта. Стакелберг разбрал, че боевете пред крепостите на Одрин продължават и турците ожесточено се защитават. Той имал впечатление, че липсата на тежка обсадна артилерия е причина за тази ситуация. Българите имали предимно 12 и 15 сантиметрови гаубици при това в недостатъчен брой. Фронтална атака на крепостта щяла да струва много повече, отколкото победата щяла да донесе. Поради това, че главната цел на българите бил Константинопол, те не могли да си позволят да жертват живота на прекалено много войници за превземането на Одрин.

Сутринта на 18 ноември от към фронтната линия се зачули гърмежите на тежки обсадни оръдия. Стрелбата продължила през целия ден и след залез слънце ясно се виждали пламъците от дулата на оръдията. Внезапно нещата се променили. На сутринта на 22 ноември Аугуст Стакелберг се събудил от интензивна артилерийска стрелба, която продължила през целия ден. Той посетил полковник Жеков в Българския генерален щаб и неочаквано получил разрешение да по-

сети фронтната линия. Следващата сутрин възседнал кон и потеглил за фронта. По пътя за Кадикой видял артилерийски колонии, затънали в калта. Обслужващите войници трябвало да впрягат двойно повече коне пред всяко оръдие, за да го изтеглят и пак се налагало да използват камшиците си. На високия хълм при село Юруш край река Марица някой извикал: „Адрианопол! Голямата джамия!“ Скоро всички видели четирите кули на известната джамия Селим на 15 километра пред себе си. Когато прекосили хълма артилерийската бомбардировка ставала все по-интензивна. В дясно била река Арда и целият хълм бил нарязан от окопи и малки дупки, които били претъпкани с хора, оръдия, амуниции в зарядни ракли и каруци. От другата страна на долината на Арда бил хълма Картал тепе - сцена на интензивни боеве през целия ден. Сега 8-а българска дивизия превзела хълма и принудила турците да отстъпят обратно в селото Дудзарос. Българските артилерийски гранати прелитали с остър звук над главите и падали с пламъци и дим върху турските позиции.

■ Българското опълчение

ДОЦ. СТОЯН РАЙЧЕВСКИ

Доц. Райчевски, каква цена платиха българите от Одринска Тракия заради участието си в Илинденско-Преображенското въстание? Разполагаме ли с конкретни факти?

-Илинденско-Преображенското въстание дава повод на турското правителство да пристъпи към разоряване на българското население в Източна Тракия и така да продължи политиката си на етническо прочистване и освобождаване пространство за заселване на мюсюлмани мохаджири от всички краища на Балканите.

Правителството изпраща срещу въстаналите българи в Източна Тракия 40 000 армия, чийто върховен главнокомандващ Шукри паша, за да се бори по-успешно с тях, подпалва на много места дори гората в Странджа. След като водят с войската около 40 сражения, въстаниците се оттеглят и тогава войската се отдава на зверски изстъпления.

-Кои селища пострадват най-много?

- Най-много пострадват българите във Василювско, Визенско, Малкотърновско, Бунархисарско и Лозенградско. От 24 християнски и 14 смесени села в Лозенградско 16 са изцяло или отчасти опожарени. От 9 000 християнски къщи 1090 са изгорени и са избити 1025 души. Две трети от населението на пострадалите села забягва в България. В Малкотърновска околия турците изгарят 1020 къщи от общо 3590, или 28.4%. Броят на убитите там е 950 т.е. 5% от цялото християнско население, а 5237 души или 27.4% (т.е. повече от една четвърт) избягват в България. Тежко пострадва българското население и във Василювска околия, където пет от десетте християнски села биват изгорени, а процентът на убитите достига 5.7%. Общата равностметка показва, че в Странджа, където българското население е най-компактно и въстанието най-масово, от 92 въстанали български села 40 са превърнати изцяло в пепелища, 8 наполовина, а 18 отчасти или общо пострадват 66 села, т.е. 71%.

В южните райони – Лозенградско, Бунархисарско, Чокенско и др., където турското настъпление срещу въстаниците започва най-рано, българите напускат селата си и избягват по горите, като остават къщите и имотите си на произвола. Някои от тях успяват да достигнат до българската граница и да се спасят, но мнозина стават жертва на глада и на башибозушки засади и нападения по пътищата. От доклада на Бургаския окръжен управител до министъра на вътрешните работи става ясно, че бежанци започват да преминават българо-турската граница и да пристигат в Бургаски окръг още преди обявяването на въстанието в Одринския революционен окръг.

-Каква е съдбата на бежа-

ниците след погрома на въстанието?

-Много правдива картина на състоянието на бежанците се разкрива в доклада на полковник Маси до английския дипломатически агент в София Елиат от 30 октомври 1903 г.: „Положението на бежанците е плачевно. Останали са им само дрехите на гърба и то дрипави. Две трети най-малко са жени, а има рояци бебета и малки деца. Повечето плачат и казват, че мъжете им са избити. Много са болни и всички изглеждат отчаяни... Попитах ги, дали искат да се завърнат по домовете си. Те горчиво се усмихнаха и отговориха, че нямат вече домове, а ако се върнат в Турция, ще бъдат избити... Ако зимата останат тук, то много от тях ще загинат от студ и изтощение. Полковник Маси прилага към рапорта си и една таблица за разпределението на настанените в България бежанците от Одринско по околии към 3 октомври 1903 г. Според нея в Бургаско се заселват близо 9400 човека, в Айтоска околия-1200, в

щания” на турските власти не били в състояние да накарат забягналите българи да се върнат по своите села, защото нямало кой да гарантира тяхната безопасност – живота, имота и честта им. Той съобщава, че от 4758 къщи на 33-те села в Лозенградско 4280 са ограбени, а 478, т.е. една десета, изгорени. Завърналите се бежанци в с. Енеджия, Лозенградско, са били арестувани и малтретирани. Турските власти, освен че не подпомагат завръщането на бежанците, но и пречат на укрилите се в горите по време

Близо 71% от Странджа е изпепелена от турците

Високата порта води последователна политика на обезбългаряване

Карнобатска-500, във Варненска-1600 и т.н.

Към отбелязаните тук общо 12 998 бежанци трябва да се прибавят най-малко още три или четири хиляди деца под 10 годишна възраст.

-Какво става с имотите на бежанците?

-Турските власти декларират пред европейските сили, че ще подпомогнат завръщането на бежанците, но в действително те предприемат мерки, които правят това завръщане невъзможно. За да затворят пътя назад на избягналите българи турските власти изкарват на публична продажба вещите и покъщнината на бежанците, останали неограничени от войската и башибозука. В останалите неизгорели български къщи те настаняват мюсюлмански семейства, както постъпват например с лозенградските български села Кешерлик, Ереклер, Алмаджили и др.

В доклада на българския търговски агент в Одрин от 3 ноември 1903 г. изрично се подчертава, че „голите обе-

на въстанието българи и не преминали на в българска територия, да се завърнат по домовете си.

Ето какво известява българският екзарх Йосиф в поверително писмо от 20 ноември 1903 г.: „Положението на оцелялото от турските изстъпления българско население в Лозенградско е най-плачевно и ужасно. Мизерията и лишенията стигнаха сетния си предел и са обърнали деца, жени и мъже в същински скелети. Хиляди човешки същества, зловещи наши братя и сестри са останали гладни, голи, боси и без покрив. Без кора хляб, без дрехи и обувки, повечето семейства, до неотдавна имотни, се свират сега и ровят в пепелта на изгорелите си хижи. Есенните влаги и дъждовете, съюзени с глада, мизерията и епидемиите, допълват онова, което е избягнало на огъна и желязото – покосяват всеки ден с десетки живота.”

Българският архиерейски наместник в Лозенград се обръща с писмена молба до мю-

тесарифина на града, да не се продават дрехите и покъщнината, събрани от опразнените български села, защото те са на ограбеното и прокуденото българско население, което може да се върне. Той предлага дори да заплати дрехите и покъщнината, ако хазната се нуждаела от прихода, който би се получил от продажбата им. Властта не зачита молбата и извършва търга.

-Бежанците не получават ли някаква финансова помощ от международни организации или чужди държави?

-Не, затова Екзарх Йосиф отправя своя основателен упрек и към правителствата на християнска Европа, и към славянска Русия, които остават слепи и глухи за страданията на българите от Македония и Одринско: „И християнското, и братското милосърдие – заявява той – съвсем малко направи и прави, за да облекчи участието на хилядите злочести в Лозенградско”. За целия Лозенградски санджак са били раздадени само около 3000 лева, 2000 от Княжеското правителство и 1000 от Славянското благотворително обще-

ство в София. Помощ, за която не може да се каже дори, че е „капка в морето” в сравнение с действителните нужди на злочестното разорено българско население в Лозенградско, като се има пред вид, че в същото време раклечани, коевчани, дерекъвчани и българите на много други села измират от глад и студ.

-Как реагира на турските изстъпления българската държава?

-Проявите на турското правителство, насочени към обезбългаряване на Одринска Тракия се наблюдават с тревога от България. Депутатите от XIII ОНС издигат високо глас в тяхна защита. Българското правителство настоява пред Високата порта, да започнат незабавно преговори за завръщането на българските бежанци по родните им места. Турското правителство обаче поставя условия, които не съдържат никакви гаранции за сигурността, живота и имота на завърналите се бежанци. Поради тези причини българското правителство е принудено да прекъсне преговорите и бежанците фактически остават сами да решават своята съдба – да останат в България „немили недраги” и без подслон или да поемат риска да се завърнат по родните си места. В резултат на

острата нота, изпратена от българското правителство, Високата порта декларира, че ще вземе необходимите мерки, за да подобри съдбата на българското население в съседните на Княжеството имперски провинции. Но и тази декларация остава само обещание без покритие. От писмото на българския дипломатически агент в Цариград с дата 31 декември 1903 г. се вижда, че репресиите и насилията над българското население в Одринско, които го заставят постоянно да емигрира, не престават и месеци след края на въстанието. Освен това турските власти засилват започнатата от 1878 г. политика на заселване в Одринска Тракия на мюсюлмани мохаджири от България, Босна и от други места, които мохаджири те заселват в опразнените български села, или в съседство на още необезлюдените, за да отнемат имотите им и по този начин, чрез кражби и насилия, да ги принудят да се изселят. В указание от дворцовата канцелария до Великото везирство с дата 11 септември 1904 г. се нарежда следното: „Понеже не е в интерес на Османската империя да се увеличава българското население в Одринско, да не се разрешава на забягналите на времето си българи да се завърнат.”

Историята на мъжката гимназия в Одрин

ПРОФ. ИВАН ФИЛЧЕВ

Миналата година в печата се появи информация, че със специален указ Турция предвижда да върне собствеността, отнета от етническите гърци, арменци, българи и евреи след 1936 г. Това е изключително важен международен и приятелски жест, който ще се отрази благоприятно върху добросъседските връзки между България и Турция. Общият брой на имотите на Българската Екзархия в Цариград е 45. Наскоро бяха обявени и първите върнати 7 имота, в това число църквата „Св. Стефан“, метохът към нея и др.

■ Председателят на Управителния съвет на Фондацията на православната църква на Българската екзархия Васил Лиазе с гордост показва реставрирания отвътре метох

Струва ми се обаче, че ще бъде целесъобразно, ако в това благородно начинание се прояви инициатива и от българска страна. Към челната група имоти следва да се включи и сградата на българската мъжка гимназия „Д-р Петър Берон“ в Одрин. Съображенията за това са повече от уважителни. Преди всичко гимназията като крупно учебно заведение изиграва огромна роля в просветата на българите от цяла поробена Тракия. И второ, което в случая може да бъде убедителен аргумент, сградата е построена изцяло с парите от наследственото завещание на

д-р П. Берон, без никакво участие на турски средства.

Известно е, че през 1885 г. към българското третокласно училище в Одрин се появява IV клас с тенденция да се развие в пълноценна гимназия. Това способства за увеличаване на броя на учениците, а също така и за необходимостта от повече учебни стаи. Гимназията обаче е сполетяна от два пожара, което още повече усложнява обстановката с учебните помещения.

След като става известно завещанието на д-р П. Берон, в което се предвиждат значителни средства за издръжка на учебни заведения в страната, българският Екзарх Йосиф I и П.Р.Славейков успяват да привлекат тези средства към Одрин. На 10 май 1889 г. комисията по разпореждането с наследството на д-р Берон, начело с Евлоги Георгиев, решава да се създаде фонд за издръжката на българската мъжка гимназия в Одрин. Общата сума на фонда е 373 000 франка в ценни книжа и 29 289 франка в брой. Определените средства ще се използват за покупката или направата на ново здание, в което да се помещава гимназията. Освен това се предвижда към нея да се създаде библиотека, в която да се осигурява по един екземпляр от всички списания на български, гръцки, френски и немски на покойния д-р Берон.

Основният камък на новата постройка се поставя на 2 май 1910 г. в одринския квартал „Калето“. Присъства цялото българско духовенство от града, всички граждани и учениците от трите българ-

ски гимназии. Директорът на мъжката гимназия А. П. Стоилов произнася слово, в което между другото изтъква: „Издигат се паметници на царе, на пълководци и на други видни хора, но по-важен паметник от този на просветата и на благоденствието не може да бъде. Нека великият дух на покойния благодетел д-р П. Берон, който с благоденствието си зида паметник в сърцата и душите на всички български поколения, които ще черпят просвета и възпитание в този храм на науката за българския народ от Одрин и цяло Одринско, бди над него“.

Реч държи и одринският валия, който подчертава значението на такива тържества и пожелава във всеки град всяка националност да красят с такива просветни храмове.

Постройката е завършена през есента на 1912 г. в навечерието на Балканската война и е струвала повече от 150 000 златни лева. Поради настъпилите събития гимназията не може да се нанесе в новата сграда. Още повече, че след войната тя като институция се премества в освободения Свиленград. И великолепнозата белокаменна четириетажна сграда с изковани железни инициали П.Б., които още стоят на вратата на главния вход, запустява.

Но сградата е построена със средствата на П. Берон и се запазва като собственост на българската държава, респективно на Българската екзархия в Цариград. От там нататък започва одисеята с нейната собственост и фактическо реално владение. Тя има вече столетна

история и е наложително да се сложи край като се узакони българската принадлежност на гимназията.

В началото на 1916 г. турските власти правят постъпки пред българската легация в Цариград сградата на гимназията в Одрин да бъде използвана за нуждите на турската армия. И в името на общата кауза на България и Турция като съюзници в Първата световна война тя ѝ е предоставена на 3 август.

През 1933 г. в една от стаите на сградата е настанено новооснованото българско училище „Д-р П. Берон“, в което учат до четвърто отделение в една паралелка десетина българчета.

И след 1945 г., повече поради липса на български деца в Одрин, български ученици не прекращват входа на гимназиалната сграда.

На 27 февруари 1936 г. министър-председателят и министър на външните работи Георги Кьосеиванов назначава комисия, която да проучи положението на екзархийските имоти в Турция и да даде писмено мнение за правоспособността им, съобразно последните турски закони. Има се предвид, че със закона от 1935 г. вакъфските имоти се запазват, докато има съответно юридическо лице, т.е. етническа община. След това като неизползвани за целите, за които са предназначени, имотите се отнемат в полза на държавата.

В справка от 3 февруари 1937 г. в списъка на екзархийските и църковно-училищни имоти в Турция е записано: „четириетажно здание от камък и тухли с двор, застроено и не-застроено пространство 2 082

В строежа на сградата не е вложена нито една турска лира

кв. м., скрепено с ферман за първоначално българско училище, бивша гимназия „Д-р П. Берон“ в Одрин.

В края на 1952 г. в сградата са настанени цигански семейства без знанието на българските власти. Помещенията са силно замърсени, покривът е пробит, а при валеж водата се стича в стаите. Води се дълго време разговор с валията за връщане на ключовете от стаите, които не се ползват от български ученици, но без резултат.

В справка на Министерство на външните работи се съобщава, че последните занятия с ученици са проведени през 1950-1951 г. След това турската държава е завладяла сградата като безотпаден имот.

До 1961 г. министерството е назначавало пазач, който да следи за външния вид на сградата. Въпреки усилията на автора, от МВНР не му бяха предоставени документи за отнемане на собствеността на сградата от турската държава.

В заключение смятам, че от българска страна, в това число и от СДБ, трябва да се проявява по-голяма настойчивост най-после вековният спор за собствеността на сградата да се реши в полза на България. Сградата може да се превърне в културен и стопански център, който да работи за укрепване на приятелството между двете страни в духа на съвременното европейско сътрудничество и интеграция.

НЕСТИНАРСТВОТО Е ЧАСТ ОТ ДРЕВНАТА ТРАКИЙСКА КУЛТУРА

Магия пази танцьорите от изгаряния

КОСТАДИН МИХАЙЛОВ
И ЗЛАТКА БУЖИЛОВА

Всяка година в Странджа по традиция се провеждат танци върху жарава. На 21 май християнската църква чества Светите равноапостоли Константин и Елена. През тяхното царуване християнството става официална религия в Римската империя. У нас култът към двамата светци е особено силен в Странджа, където наричат празника Костадиновден. В нощта срещу него, на 3 срещу 4 юни по стар стил, хората танцуват боси върху огъня, което е станало и част от тракийската култура. Обичаят е разпространен в началото на XX век в няколко български и гръцки села в Източна Тракия, Маджура, Сереген, Виза, Яна, Цикнихор, част от които през 1913 година попадат в България, а друга част остават в Турция. Гръцкото население от останалите в Турция села се изселва в Гърция през периода от 1914-1920 год. и пренася със себе си и нестинарските обичаи.

В България днес обичаят е запазен в автентичния си вид само в селата Бродилово, Кос-

ти, Българи, Граматиково, Сливово, в МалкоТърново и още няколко селища в Странджа. В миналото и в едно-единствено село в Родопите също е практикуван този необикновен обичай. След като бил почти напълно отмирал, през последните години се възражда

■ повече като туристическа атракция

но днес все още знаем шепата нестинари по име - Веселина Илиева, Костадин Михайлов, Георги Илиев и Михаил Георгиев.

В Гърция нестинарството се практикува в няколко села в Егейска Македония, населени от потомци на тракийски бежанци, като Кара Кавак (Мавролеви) в Драмско, Бутково (Керкини) и Карараска (Агия Елени) в Серско, Лягидива (Лангадас) в Солунско, Мелики и Берско.

За първи път обичаят е документиран писмено през 1862 г. от Петко Славейков. Според някои историци той се свързва с езически ритуали, запазили се от времето на траките. Макар нестинарите да играят върху

■ Днес нестинарите са шеп хора

жаравата с икона на Св.Св. Елена и Константин обичаят никога не е бил признат от Църквата, преследван е от нея, а самите нестинари са наричани „обладани от дявола“. Последните

големи гонения започват през 1913 година. Тогава от обичая се отказват някои от нестинарите в гръцкото село Кости, част от които след войните 1912-1918 г. биват изселени от селото. През 1941/1942 г. нестинарските игри били запазени само в 3 села — Българи, Кости и Граматиково, където това продължава до към 1948–1949 г.

Автентичният обичай се възстановява в началото на 90-те години на миналия век.

Рано сутринта в деня на светците на процесия, водена от нестинарите, трима юноши изнасят иконите до близкия край селото свещен извор (аязмо). В шествието се включват всички жители. На извора

■ иконите се освещаваат и се играе хоро

с тъпан и гайда, а водата от извора се смята за най-лековитата през годината. След освещаването на иконите шествието обикаля цялото село и нестинарите се прибират в параклис (наричан конак). В него се пазят иконите на Константин и Елена. В конака нестинарите прекарват времето до вечерта, слушат непрекъснато биене на тъпан в определен ритъм, от което изпадат в транс и започват да танцуват, носейки

свещени предмети - икони, кърпи, кандила. В същото време на площада се пали огън, който се поддържа цял ден от най-стария нестинар или нестинарка (те обикновено са на възраст, при която вече не играят). На свечеряване огънят започва да се разстила за жаравата. Тя е с диаметър около два метра и дебелина пет-шест сантиметра. Първи в нея пристъпват най-старите практикуващи нестинари, които преди това обикалят жаравата три пъти, а след това я минават на кръст. Едва след това започва и истинският танц - нестинарките навлизат в огнения кръг с пронизителен вик. Те пресичат жаравата като натискат стъпалата си във въглените и продължават да викат. Танцьорите танцуват, държейки украсената с цветя икона на Константин и Елена. Нерядко изпадналите в транс правят предсказания. Постепенно танцът става по-бавен, движенията на нестинарите са по-спокойни и накрая танцът завършва. Забележително е, че след него нестинарите нямат рани или изгаряния по краката. И в това се състои най-голямата магия на нестинарството.

В някои селища обичаят продължава два дена, като на втория ден отново се изпълнява ритуален обход. Юношите и иконата

■ влизат във всеки дом

а на площада на селото се играе хоро. Нестинарите отново изпълняват своя танц на фона на обредна музика. На края на танца всеки от тях се прекръства три пъти, целува иконата и отива в параклиса.

Подобни ритуали са известни и при някои други народи. Има легенди за хора в Италия, които ходят по нажежени въглени, без да си причиняват вреда. Ритуалът е съществувал и в Китай, Япония, както при някои арабски племена в Алжир и Мароко. Изкуството на ходенето по жаравата владеели шамани в Мала Азия, Сибир, Африка, Америка и на някои острови в Тихия Океан.

Денят на Св. Елена и Св. Константин се счита за „хаталия“, за лош ден и на него нищо не трябва да се работи, за да не се разсърдят светците. В Родопската област Костадиновден е празник, почитан от овчарите и се нарича „Предой“, „Мандра“, или „Отбив“ и тогава овчарите доят овцете и отлъчват агънцата от майките им. Костадиновден е известен в тракийските села и като „Кърчана“ и се знае, че на този ден слънцето пече много силно. Затова прибират добитъка в оборите, за да не „кърчана“, т.е. да не слънчава.

■ Въпреки иконите на светците църквата не одобрява празника

■ Смята се че жаравата може и да лекува

Завръщане на историята, войни и скандали за нея на Балканите

ПРОФ. ВАСИЛ ПРОДАНОВ

От края на средновековието е станала популярна идеята, че човечеството се движи прогресивно напред, бъдещето е по-добро от миналото, историята не се повтаря, дори когато има контрареволуции. Цял ред процеси обаче през последните години ни насочват към съвсем други размишления. В спорта на Олимпиадата в Лондон, например се върнахме 60 години назад в постиженията си. На последното изложение «Направено в България» българските фирми представяха набор от стоки, типични за края на XIX век – минерална вода, розово масло и пр. В цели региони в България поминък се търси в селски туризъм, предлагаш някои традиционни културни и кухненски традиции и кухня.

През 2008 г. американският неоконсервативен политически мислител Робърт Кейган издаде своята книга „Завръщането на историята и края на мечтите“. В нея той стига до извода, че в Ирак царя хаос, Китай набира мощ и прави САЩ зависими от него, Русия се завръща на световната сцена. Така предходните очаквания за монополярна свят, в който САЩ ще налагат правилата на играта, са се оказали нереалистични и имаме „завръщане на историята“ в геополитическия смисъл на думата. В този смисъл и Балканите се връщат към ситуацията от времето преди Първата световна война, но при наличието на много повече национални държавици на тях. Това е в унисон с думите на Умберто Еко, че в определен смисъл се завръщаме към средновековието и с появата на Сърбия, Черна гора и с обединението на Германия картата на Европа наподобява тази от 1914 г.

Имаме завръщане на миналото и в светогледния смисъл на думата като отказ от фундаменталната просвещенска вяра в науката и в това, че бъдещето е по-добро от миналото, в прогреса, страхът от бъдещето и обръщането към миналото в търсене на корени. През 1979 г., когато започнаха вълненията в Иран, единствен философът Мишел Фуко предвиди, че започва ислямска революция, докато никой друг, включително и мощните разузнавателни и аналитични служби на САЩ, не очакваха, че ислямът може да бъде религия, която да прави днес революции. След това стана ясно, че завръщане към миналото имаме и във формата на ресекуларизация и нарастваща отново роля на глобализираните религиозни идентичности. Ислямският фундаментализъм породил християнския консерватизъм, а Берлускони прилича на развратен римски император от епохата на упадък.

Нараста интересът в глобален план към миналото като обяснение на събитията от настоящето. Холивудските образи на супергерои като археолозите Индиана Джоунс и Лара

Крофт завладяха света, но и в реалността значението на самите археолози нараства и всяка страна си има своите един или няколко супергерои, които всекидневно са в устата на медиите с поредно откритие или интервю.

Краят на средновековието със стотиците малки политически общности в Европа дойде с възхода на големите национални държави като Франция, например. Сега неолибералната глобализация носи със себе си тенденции на криза, на разпад на предходните национални държави в глобален план. Преди Първата световна война в света има около 60 държави, сега те са към 210 и непрекъснато се увеличават групите в тях, които искат автономия и независимост. От XIX век насам това доведе до появата на 6 независими държави, но в последните две десетилетия те станаха 13. Процесът на интеграция в Европа дори улеснява тази тенденция, както се вижда от тенденциите на разпад на Белгия и отделяне на Шотландия от Великобритания. А още преди повече от две десетилетия видях в един от американските мозъчни тръстове карта сценарий за Европа, разделена на 200 малки държави, т.е. връщането ѝ към състояние през Средновековието.

Днес историята и миналото се превръщат във все по-мощен бизнес. Всяка традиция и празник се включват ефективно във функционирането на икономиката, а бизнесът обработва със символи, образи и пр., които използват тези традиции и празници. За връщането към миналото допринася възходът на културния и поклонническият туризъм в контекста на деиндустриализацията. Регионалното своеобразие и на Балканите все повече се търси чрез историята, традицията, занаятите, археологията, културата, културния туризъм. В България министърът на финансите бе провъзгласен за «главен археолог» на републиката и е готов да ограничава парите за всичко друго, но не и за история, а шефът на Националния исторически музей непрекъснато крои планове как да продава историята и да печели от това. Различните интерпретации на миналото при

■ Спортният министър Св. Нейков трудно обяснява провала ни в Лондон

отделните страни имат и своите икономически измерения – да си спомним за исканията на тракийските българи към Турция и на турските изселници към България.

Удвояването на държавите на Балканите стана чрез етнорелигиозни войни, както в средновековието, между хървати-католици, сърби-православни и мюсюлмани от Босна и Косово. От идеологическата ориентация към бъдещето отиваме към връщане, реконструиране на миналото и използването му за създаването на днешни идентичности.

На Балканите сега се разгръщат истински войни за историята. Те се водят на няколко основни фронта: за присвояване на фигури и периоди от историята. Особено силни са те между България и Македония, Гърция и Македония, България и Румъния. Войните се водят чрез промяна на фактите – типичен пример са бройките на загиналите при арменския геноцид или цифрите за убити от едната или другата страна. Водят се войни за интерпретации – коренно различни за едни и същи събития. Войни има и за дискурсите – например в България дали да се говори за «османско робство», «осман-

ско владичество» или «турско робство».

Новите държави на Балканите водят тази битка по-агресивно от останалите, защото се опитват да изграждат своите нови институции. Македония е типичен фарсов пример. Това е битка на големи групи от хора в период на ерозия на национални граници, институции и кризи на идентичност. Историята с цялата система от символи и значения, актуални в колективната памет за миналото и служещи като инструмент за сплотяване, за единство на една или друга общност, е предмет на постоянни кражби и реинтерпретации.

Факт е, че досега всички балкански народи имат канонични истории, които дават противоположни интерпретации на общи за тях събития. По-големи или по-малки групи водят битка за историческа идентичност, интерпретирайки в своя полза общи исторически събития, стремежи се да придърпат към себе си различни исторически периоди и интерпретации. Затова Гърция и Македония и досега не могат да се разберат за името на тази република и Гърция е наложила в международните институции названието «Бивша югославска република Македония», отказвайки да признае името на самостоятелната държава. Още по-отчетливи са битките за общо историческо наследство на българи и македонци, на претенциите за Косово на сърби и албанци и т.н.

Ататюрк създаде модерна Турция, отказвайки се от османското наследство. Сега с надигането на ислямизма имаме противоположната тенденция на преосмисляне и пренаписване на миналото. Борейки се за идентичност, общностите си конструират и реконструират истории. Да си спомним, че страшните кръвопролития в Косово бяха свързани със сръбските възприятия за това, че става дума за

район, който има особено историческо значение за Сърбия.

Разгръща се и набира мощ такъв феномен като историческите скандали, свързани с опитите за реинтерпретация на исторически събития и фигури. Например скандалът за «Мита Батак», с изрисуването на паметника на Съветската армия, с доклада на комисията по дискриминация, искащ ваденето на Ботев от учебниците и др.

От гледна точка на демографските тенденции Балканите ще стават все по-ислямски и ще се изостря въпросът за съвместното съжителство на ислям и християнство. Това е характерно за цяла Европа, която през XXI век ще става все по-мюсюлманска. В същото време имаме тенденция на ресекуларизация, на обръщане към религията като носител на сакрално и като средство за възпитание. Министър-председателят Бойко Борисов инспектира строителството на църкви, не на научни институти или високотехнологични заводи. Партията му дава дарения от субсидията си за строителството на църкви. Но подобни са и тенденциите в Турция.

След икономическия крах на Гърция, която за много десетилетия е противовес военнополитически на Турция, на Балканите възниква нова геополитическа конфигурация и то в контекста на упадък на предходния хегемон САЩ и възхода на регионални сили и противопоставяния. Според ЦРУ- класацията по БВП по паритет на покупателната способност през 2006 г. Турция, с нейните 640 млрд. и 400 млн. долара е по-мощна от Черна Гора 300 пъти, а от България над 8 пъти.

Не по-малко драстични са разликите в демографско отношение, които имат ключово значение за държавообразуването, а и играят съществена роля в

перспективите на една нация. Тук съотношенията са различни в сравнение с БВП на човек от населението, но сами по себе си са израз на различен потенциал за бъдещо развитие. По сравнителни оценки от юли 2007 г. демографската класация на балканските държави е следната: Турция – 71 млн.; Румъния – 22 млн.; Гърция – 10,7 млн.; Сърбия – 10,1 млн.; България – 7,3 млн.; Босна и Херцеговина – 4,5 млн.; Хърватска – 4,5 млн.; Албания – 3,6 млн.; Македония – 2,5 млн.; Словения – 2,9 млн. и Черна Гора – 684 736 човека.

Ако вземем друг показател какъвто е „глобалният индекс на мира“, класиращ през 2008 г. 140 държави според оценки за милитаризацията им и различните прояви на насилие между гражданите, терористични актове, политическа нестабилност, равнище на насилствени престъпления и др., също откриваме огромна дивергенция и нарастващи дистанции между балканските държави. В тази класация на първо място като най-мирната държава е Исландия, Словения е 16-та, Румъния – 24, Кипър – 52, Гърция – 54, България – 57, Хърватско – 60, Сърбия – 85, Македония – 87, Турция – 115.

Очевидна е ситуацията на нови икономически и военни баланси на полуострова, даващи храна на идеолозите на неоосманизма, според които Турция постепенно се превръща в големия играч, както навремето Османската империя. Някога Чърчил беше казал, че на Балканите има повече история, отколкото те могат да понесат. Днес той изглежда по-прав от всякога. А количеството на историята на Балканите ще нараства и историческите битки и скандали за нея ще се ожесточават.

Текстът бе представен на „Петрова нива“ пред конференцията, организирана от ТНИ там

За подвига няма забрава

СТОЯ ЯНЧЕВА

Село Ясна поляна, някогашно Алан Кайряк, е сред най-дейните в подготовката и провеждането на Илинденско-Преображенското въстание в Странджа и Източна Тракия. Близостта му до тогавашната българо-турска граница дава възможност да играе ролята на главен пропускателен пункт за нелегалното преминаване на революционните дейци, както и за пренасяне на оръжие.

За началник на Алан Кайряк е определен представителят на

местното Македоно-Одринско дружество и тогавашен кмет на селото Стамо Грудов, превърнал къщата си в истинска комитска казарма. За него учителят в селото Никола Венетов казва: „Къщата на Стамо бе отворена за всеки по всяко време“. Тук се обучават четите и оттук се пренася оръжието за поробена Тракия по време на въстанието. От тук потеглят първата и втората чета на войводата Георги Кондолов и четата на войводата Кръстю България за Петрова нива, с която пътуват и делегатите на Конгреса.

Село Ясна поляна е сред най-дейните във въстанието

Алан Кайряк се превръща и в един от най-важните свързочни пунктове по време на подготовката и провеждането на Илинденско-Преображенското въстание. През него минават съобщенията за дейността на революционните организации в Турция и отговорите от България. В селото често отсядат ръководителите на революционното движение в Одринско. Алан Кайряк се превръща не само в пункт за изпращане на четници в Турция, но и за посрещането на хиляди бежанци.

Селото има важно значение и след разгрома на въстанието. Тогава населението е подложено на насилия, масови убийства и опожаряване на цели български села, колоните от бежанци се отправят към българската граница. Войводите и четниците поемат охраната им. Една от колоните с бежанци е пазена от четата на Георги Кондолов, а след неговата смърт я оглавява Михаил Даев и секретар мла-

дият, едва навършил 20 години – Паскал Иванов.

На 2 септември колоната преминава през границата, слиза в долината на Зеленковска река край Алан Кайряк, където се слива с друг поток от бежанци и се установява на бивак.

Тук в лъките на Зеленковска река край Алан Кайряк на 2 септември 1903 г. рано сутринта младият секретар от четата на Георги Кондолов загива при нелепи обстоятелства. Скръбта на четниците и бежанците е голяма, отнасят го на платнище близо до селото, край пътя до аязмото. Мястото на гроба не е избрано случайно – край пътя, за да може всеки да го полее и остави цветя: до аязмото – на свято място, каквото заслужава борецът за свобода.

И днес на тази дата, тракийци са тук, под сенките на странджанската гора, в лъките на Зеленковската река, до гроба на комитата, за да сведат чела пред подвига на героите.

Най-високото тракийско отличие за Папани Козарова

С решение на Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества и по предложение на председателя на председателя на софийското дружество Николай Димитров на Папани Козарова бе присъдено най-високото отличие на СТДБ – златен медал „Капитан Петко Войвода“ с лента. Медалът бе връчен от председателя на Съюза Красимир Премянов за-

ради големите ѝ заслуги към тракийското движение и във връзка с навършването на 90 години. Хора като вас са богатството на нашето движение, каза в поздравлението си председателят на СТДБ. От своя страна Папани Козарова съвременно благодари за медала и обеща да продължава да мисли позитивно поне до своята стогодишнина.

Благодарим за прекрасната рубрика

В миналия брой помолихме читателите на „Тракия“, които знаят нещо за нашия род да ни се обадят. Още на 22 август рано сутринта телефонът иззвъня и едни мил глас силно ме развълнува: Аз съм от вашия род, на най-големия брат Стоян, ние живеем в Димитровград. Дядо Стоян е живял и в Тополовград. Почина 1975г. ... ние също ви търсим.“ Сълзите невол-

но започнаха да се стичат. Открихме се – след толкова години ... Благодарение на вестника ние се докоснахме до родовия корен. Искрено, сърдечно Ви Благодарим! Правете щастливи още много тракийци, които търсят своя род.

Анка Атанасова-Свиленград, Десислава Николаева Костова-Димитровград

Нашата поща

ОБЕЗЩЕТИЕНИЯ ЗА БЕЛОМОРСКА ТРАКИЯ САМО СЛЕД ПОЛИТИЧЕСКО РЕШЕНИЕ

Уважаема редакция, Обръщам се към вас с молба за съвет и искрено се надявам да получа отговор. Прадядо ми е живял в Беломорска Тракия - гр. Дедеагач, днешния Александруполис. Наскоро открихме, че в Държавен архив има всички документи за неговите имоти. Лошото е, че сме изпуснали срока за подаване на заявления за изплащане на обезщетенията. Посъветвайте ни какво да направим, за да извоюваме правата си. Благодаря предварително!

Христина Алексиева
Уважаема г-жо Христова,
за отговор на вашия въпрос

потърсихме Огнян Пунев, експерт от Държавна агенция „Архиви“, който се занимава с обезщетенията на тракийци.

До 14 януари 2007 г. беше последният срок за обезщетяване по споразумението „Моллов-Кафандарис“ на бежанците от Гърция. Този срок беше удължаван три или четири пъти. Първо беше само за тези, които имат облигации, след това бяха включени и тези, които нямат облигации, но са изпуснали и сроковете. И накрая процесът приключи през 2007г. Господжата може да си вземе документите от Държавния архив, за да си ги има

като историческо свидетелство, но не може да получи обезщетение. За целта трябва да се приеме някакво законодателно решение и това може да стане единствено в Народното събрание след предложение на Министерски съвет. Ние не сме уведомени, че има някакво удължаване на срока, въпреки, че има политически сили, а и от СТДБ настояват това да стане. Според

мен доста хора са изпуснали и последния срок. Някои поради незнание, други заради неразбирателство в семейството – една част от рода взели, пък други не. Законът предвиждаше обезщетението да не се дели по

наследството, а да се дава на приносителя на облигациите. Който ги е намерил вкъщи в архива, той получи обезщетението. След като започна втория период – 2003-2007 г. и тези, които не бяха получили облигации, т. нар. „закъснели“, също бяха обезщетени. Имаха право и хората само с декларации какво са изоставили през 1944 г. Тогава бяха намесени и земеделското министерство, което даваше обезщетения за земеделските земи, а пък областните управи даваха за другото имущество. Сега вече без ново политическо решение нищо не може да се направи.

Тракийски родови срещи

ЗДРАВКА ГЕОРГИЕВА
СЕРТЕВА-ИОРДАНОВА

Който е дошъл в Бориславци, който е усетил душата на бориславчани, никога не може да забрави селото. Това е родното ми село, крепост на духа, вярата и надеждата за рода на баща ми-Сертевия и рода на майка ми-Арнауdivия.

Арнауdivият род води началото си от Тъйбелян и родоначалник е дядо Христо Арнауdiv с жена му Мария. Написах книга за рода Арнауdivи- моя дядо Анастас и баба Ирина помня, и за техните наследници съм писала. Търсих,

разговарях, откривах и след много труд книгата бе отпечатана. Вторият етап бе тя да достигне до всеки от този род. И така, направиха се покани, изпратиха се с определена дата на срещата. Дойдоха невероятно много хора. Всички бяха развълнувани, някои не се познаваха. Сред най-възрастните бяха вуйна Тодора- над 90 години, леля Янка- над 80 години, калеко Петър- над 90 години.

Родът Сертеви пък води началото си от Коджа бунар. Това е село с голяма история, но ще кажа само, че името на селто произлиза от големия извор край него. Най-напред имало 7 къщи и за 250 го-

дини то порастнало от 7 на 500, после 700 и от него поели началото си други български села: Суют, Кобаш, Тъйбелян, Ташкеси и др. Водата на Големия извор извираше от скала изпод корените на вековен чинар, а над извора стояла една дървена икона на Св. Богородица и „Кандил“, запалван на празниците. Тук е живял моя дядо Димитър с баба Петкана. Тук са създали семейство и челяд.

В моите два рода има 5 поколения. Не е възможно наведнъж да се опишат подробности за всички. Но едно е сигурно, че днес потомците им живеят и работят така, както те са завещали.

Скръбна вест

Централното ръководство на СТДБ изказва своите искрени съболезнования на члена на Върховния комитет на съюза Василис Меллиос и неговото семейство за тежката загуба, която внезапно ги сполетя. Те загубиха без време своя любим син, на когото възлагаха толкова надежди. В тези тежки за семейството дни ръководството на СТДБ скръби заедно с тях за непрежлимата загуба.

Младежи дават идеи за България

От 3-ти до 6-ти септември в Софийски университет „Св. Климент Охридски“ над 150 студенти от страната и чужбина обсъждаха ключови въпроси в сферите на здравеопазването, икономиката, културата, науката и др.

Инициативата бе на неправителствената организация „Обединени идеи за България“, която насърчава социалната ангажираност и реализирането на граждански проекти. Тракийско дружество „Войвода Руси Славов“- гр. Пловдив и Тракийски младежки съюз имаха представител в лицето

на студента по политология от ПУ „Паисий Хилендарски“ Симеон Стаменов. Заедно със свой колеги той разработва проект в областта на младежта, спорта и образованието, който има за цел да подпомогне и развие българското училище. А именно чрез подобряване на физическото състояние на учениците, чрез добра физическа подготовка, изучаване на различни спортове в училище, както и изключително важното обучение, за справяне с бедствия, аварии и катастрофи да се търси общото развитие на учениците.

Честито!

Централното ръководство на СТДБ и редакцията на в. „Тракия“ поздравяват най-сърдечно рождениците на съюза през юни:

Илия Вангелов Караманов-Асеновград	1.09.1930 г.
Вели Светлинов Чаушев-София	11.09.1934 г.
Кирил Петков Сарджев-Хасково	23.09.1949 г.
Калинка Згурова Кънева-София	25.09
Цанка Богомилова-София	10.09
Йордан Костадинов Геврек-Плевен	21.09.1931 г.

ТРАКИЙСКИ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А

Печат: ИПК „Родина“

Абонирайте се!

Каталожен
номер

759

Издава: Централното ръководство

Редакционна колегия: чл.-кор. на БАН Васил ПРОДАНОВ, проф. Иван ФИЛЧЕВ, Никола Инджов и Тодор Коруев; Главен редактор: Соня АНГЕЛОВА;
e-mail: vesttrakia@abv.bg, stdb_sofia@abv.bg, тел.02/986 71 26; факс:02/987 57 53

КОРЕСПОНДЕНТИ: Михаил ЖЕЛЯЗКОВ (Бургас) - 056/86 16 76; Веселина АЛЕКСИЕВА (Варна) – 0888 89 59 27; Наско ТОДОРОВ - 0878 83 39 92; Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) - 076/60 13 67; Бойка БОРАДЖИЕВА (Пловдив) - 032/67 35 18; Димитринка СМОЛЕВА (София) - 02/884 25 59; Михаил МИХАЙЛОВ (Сливен) - 044/62 48 53; Виолета ФИЛИПОВА (Смолян) - 0301/63 008; Златка МИХАЙЛОВА (Хасково) - 038/632 060; Маргарита НАЧКОВА (Шумен) - 054/86 99 52; Мария ИВАНОВА (Ямбол) - 046/66 35 40

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC:STSABGSG

Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

■ Групата справи и с топлото време

■ Положихме цветя пред чешмата

Тракийци изминаха 38 км по стъпките на дедите

Потомци на бежанци от Беломорска Тракия се поклониха пред паметта на невинните жертви на погрома от 1913 г.

АНЕТА КУТЕЛОВА

Потомци бежанците от Беломорска Тракия изминаха пеша над 33-километра по стъпките на своите деди, някои от които са станали невинни жертви на погрома от септември 1913 г. В двудневния поход се включиха ентузиастични от 26 до 75 г. Най-възрастният бе Никола Стайков от Маджарово, който неотлъчно бе сред първите в колоната. Групата бе ръководена от организаторите от Тракийското дружество „Георги Сапунаров“ – Хасково Димитър Шалапатов и Кирил Сарджев.

В първия ден от похода началната точка на маршрута бе град Фере, край който се намира несъществуващото вече с. Ба-

лъкьой. Някои от участниците водят родословието си от там. С добре премерен ход групата премина през с. Турбалъкьой и достигна до връх Св. Ильо. Движейки се по тесните пътечки внезапно се изправихме пред някогашните вятърни мелници край селото, възстановени сега с европейски средства. В най-високата точка на върха се намира църква, носеща същото име – „Св. Илия“. В нея туристите запалиха по свещичка за близките си родственици. Край божия храм има беседки, където групата отседна за отпих и обяд. От високото под върха се вижда и с. Чермен, което е основано още през 1300 г. С невъоръжено око може да се видят още Пишманкьой, Тахтаджик,

о. Сомотраки, Кутурджина и Дедеагач.

След като хапнахме и починахме нашата група се отправи към лобното място в Армаганската долина, където са изклани повече от сто българи. Местността е установена като лобно място преди близо година от Димитър Шалапатов. Тази година преди 2-3 месеца заедно с председателя на хасковското тракийско дружество Кирил Сарджев той е обходил терена и е открил точната местност. За ориентир са използвани чешма, останки от колиби за животни и стара снимка, на която се виждат труповете на изкланите тракийци заедно с Димитър Маджаров и Любомир Мелетич. В близко бъдеще Шалапатов,

който вече е издал книга за Беломорска Тракия, възнамерява да опише историята на погрома на българите. Още по пътя, когато групата се отправи към Армаганската долина, Димитър Шалапатов разказа, че през ес-

ента на 1913 г., колона от над 15 000 българи тръгнала от Дедеагач. Те били прогонени и принудени да напуснат родните си села, тъй като къщите им били опожарени от турците. Хората се насочили към Доганхисарския балкан. Част от групата – около 1000 души, се отклонили от маршрута, за да починат и да пият вода от Армаганската чешма. Там обаче били открити от случайно минаваща турска войска и стотина невинни жерт-

■ Някогашните мелници са възстановени с пари от ЕС

■ Църквата „Св. Димитър“

ви, между които жени, деца и старци, били безжалостно избити. Повечето били родом от с. Сачанли.

На лобното им място пред чешмата потомците на тракийци положили цветя и се поклонили пред паметта на жертвите. Руска Караджова поръси със захар и преля с вино място, където са загубили живота си нейните роднини – пращядо, правуичо, прачичо, както и за всички тракийци, избити в Армаганската долина.

До 1913 г. Сачанли е било едно от най-големите български християнски села в Гюмюрджинско. След разорението му от турския башибозук на 5 септември 1913 г. то е обезлюдено. Четири дни по-късно е опожарено и с. Доганхисар (сега Еси-ми), което е възстановено през 80-те години на миналия век. Селото е известно на повечето българи като родното място на Капитан Петко Войвода. Там нашата туристическа група пренощува в хотел „Сафари“, където е издигнат и паметник на българския войвода. Вечерта всички се хванаха на българско хоро, което очарова местните гърци.

На сутринта положихме цветя пред бюста на Капитана и продължихме отново пеша към с. Бадома. Когато пристигнахме посетихме местната църква „Св. Димитър“, която е изградена през 1804 г. После отново тръгнахме на път и след 8 километров преход достигнахме скалната църква „Св. Тодор“. Тя ни впечатли много, затова и намери място в бъдещия ни албум от пътешествието. От скалната църква се отправихме към с. Еникьой и ни трябваша още 5 километра, за да достигнем църквата „Св. Георги“. Направи ни голямо впечатление доброто състояние на църквите в Гърция, които не се пазят, но никому и през ум не минава да ги руши или краде. В църквите се влиза свободно, отключени са, а в същото време има старинни и ценни икони. На входа има поставени свещи и касичка, в която посетителите да пускат своите стотинки. Оказва се, че почитанието и страхът от Бога са най-сигурните пазачи и никой не краде от светите места.

Църквата „Св. Георги“ бе и последната точка от нашия маршрут, от изтощителния ни поход на потомците. Въпреки небивало високите температури все пак всички успешно преодоляхме разстоянията. Останахме с невероятни впечатления от видяното. За разтоварване накрая групата се спря и на плажа на Бяло море в Дедеагач, днешния Александрополис. Вечеряхме в заведение по крайбрежието до прочутия фар. Там ядохме дива Ципура и Лаврак на „европейски“ цени, но местните хора се надяват цените на тези вече редки, но много вкусни риби да паднат заради кризата.

■ Снимка за спомен пред бюста на Войводата